

Adattármustra. Kalendáriumok

A sorozat egyes számaiban független szakértők értékelik a magyar nyelvű internet könyvtári szempontból fontos tartalomszolgáltatásait megadott szempontok szerint; ez alkalommal a jeles napok kalendáriumait. A bírálatok a használók számára fontos kezelőfelülettel, keresőrendszerrel, tartalommal és metaadatokkal foglalkoznak. Az értékelések egyrészt segítséget nyújtanak a rendszerek minél eredményesebb használatához, másrészt felhívják a fejlesztők és a karbantartók figyelmét a szolgáltatás hiányosságaira, a jövőbeli minőségi javítások érdekében.

Múlt-kor Adattár

Honlap: <http://www.mult-kor.hu/adattar.php>

E-mail: editors@mult-kor.hu

Fenntartó: Múlt-kor Kulturális Alapítvány

Értékelés dátuma: 2008. június 9.

Értékelő: Drótos László

Általános értékelés

A *Múlt-kor* talán a legismertebb történelmi témájú webhely az internet magyar részén. A 2001-ben indult és 2004 júniusában megújított portált a *Múlt-kor Kulturális Alapítvány* működteti, és ismertségét és elismertségét az is jelzi, hogy 2002 októbere óta az „origo” megaportál történelemtudományi rovataként funkcionál, 2007-ben pedig az *eFestivalon* az *eTudomány* kategória első helyezettje lett. Amennyire az elég körülményesen megfogalmazott bemutatkozó szövegből kideríthető, a www.mult-kor.hu egy tudományos ismeretterjesztő kiadvány a laikus érdeklődők és a szakmai közönség számára, amely a múltról, a történelmi hagyományokról szól. Az angol nyelvű ismertető viszont sokkal inkább a tudományos és az oktatási célokat hangsúlyozza a népszerűsítő ismeretterjesztés helyett, és egy történelemtudományi tudásbázis létrehozását ígéri – feltehetően ezek voltak az elsődleges célok, csak a koncepcióváltás után nem frissítették az angol fordítást. (Viszont így az angol szövegből legalább megtudhatjuk, amit a magyar impresszum szemérmesen elhallgat: hogy a szerkesztőség alapító tagjai elismert történészek.) A *Múlt-kor* jelenlegi formájában egy színes magazinra hasonlít: napi hírekkel és rövid, közérthető írásokkal, könyvajánlókkal és lapszemlékkel, televíziós műsorajánlattal és megnézhető videók-

kal, játékos tesztekkel és szavazásokkal, egy témák szerint rendezett és annotált webcímgyűjteménnyel, és más érdekességekkel... A portál tudományosabb részét egy, immár az 5. évfolyamba lépett, tematikus számokból álló e-folyóirat, valamint az *Adattár* menüpont alatti négyféle adatbázis alkotja. Jelen értékelés ez utóbbival foglalkozik, azon belül is elsősorban a történelmi események adattárával, amely 8839 magyar és külföldi eseményt tartalmaz. Emellett egy kb. 1300 tételes foglaltár, egy 1049 tételes „ki-kicsoda?” és egy 163 névből álló női történelmi gyűjtemény alkotja a *Múlt-kor Adattárát*. Részletesebb keresőürlap csak az eseményekhez van, a többinél vagy csak teljes szövegben, vagy csak személynévre lehet keresni, illetve az ábécé betűi szerint böngészni.

A tesztelés során talált három komolyabb hiányosság a következő:

1. Az események keresője nagyon gyenge, láthatóan nem gondolták át, hogy a kézenfekvő dátum szerinti szűkítés mellett milyen keresési feltételekre – és ennek megfelelő adatmezőkre vagy címkézésre – lenne szükség egy ilyen adattárban (pl. személy- és intézménynevek, földrajzi helyek, eseménytípus, szakterület, illusztráció stb.), és még a meglevő kevés funkció sem használható ki rendesen, mert a felhasználó semmilyen tájékoztatást nem kap a kereső működéséről.
2. Sok, amúgy fontos eseményről a megnevezésén kívül semmilyen leírás nincs, még csak egy belső hivatkozás sem a *Múlt-kor* amúgy nagyon gazdag hír- és cikkgyűjteményének releváns darabjára, és az *Adattár* egyes gyűjteményei között sincs átjárás: nem kattinthatók az események ismertetőiben levő fogalmak vagy személynevek, és „természetesen” visszafelé sincsenek ugrópontok vagy keresőlinkek: az

életrajzokból kiindulva nem kereshetők ki azok az események, amelyek az adott személlyel kapcsolatosak. Egy viszonylag új és eleve webre tervezett adatbázisnál érthetetlen, hogy a hiperhivatkozások lehetőségét – néhány kivételtől eltekintve – miért nem használták ki?

3. Dátumadatokat csak az eseményeknél találunk (ott nehéz lett volna megfeledezni róla), és ez alapján úgy tűnik, hogy az *Adattár* frissítését 2004 elején abbahagyták, ami nagy kár, és még nagyobb, hogy erről elfelejtették értesíteni a gyanútlan felhasználókat, akik így hiába próbálnak meg a közelmúltunkra vonatkozó keresőkérdéseket megfogalmazni. Ha a szerkesztőknek nincs kapacitásuk a főbb hazai és nemzetközi események adattárba való rögzítésére, megpróbálhatnának a *Múlt-kor* nagyszámú és lelkes törzslátogatói közül önkénteseket toborozni erre a célra.

Összefoglalva: Egy tematikus portálnak nagyon hasznos része tud lenni egy esemény-, személy- és fogalomadatár, amelyben az érdeklődők utána tudnak nézni a háttér-információknak. A *Múlt-kor* készítői tettek is erre kísérletet, de külső szemmel nézve úgy tűnik, hogy nem jól tervezték meg a rendszert; minden tekintetben nagyon vegyes az

amúgy feltehetően nem kevés befektetett munka eredménye, és nem látszik nyoma annak, hogy szisztematikus adatbázis-építés folya. Ha valóban leálltak ezzel a munkával, és a jövőben sem akarnak új alapokon professzionálisabb és egységesebb, minden irányban bejárható történelemtudományi adattárat felépíteni, akkor meg kellene fontolni a magyar Wikipédiával való együttműködést, átadva az igényesebben megírt szócikkeket és a Wikipédia rendszerébe irányítani azokat a felhasználókat, akik egy dátum, név vagy fogalom mögötti háttérre kíváncsiak.

Részletes értékelés

Felület, használhatóság, segítség

Az adattár a *Múlt-kor* portál felületébe integrálódik, amit az *origo* felületének egyes részei vesznek körbe (1. ábra). Ez részben jó a felhasználónak, mert így bőven van hová továbblépnie, és mivel a mai nap fontosabb évfordulóit a jobb oldali hasámban folyamatosan láthatók, ezért ezekre keresnie sem kell. Hátránya viszont ennek az elterjedt megoldásnak, hogy csak a keskeny középső hasáb marad az érdemi tartalomnak, így a portál használója ideje nagy részét olvasás helyett görgetéssel és lapozással tölti. Különösen igaz ez ennél a hon-

1. ábra Az Adattár eseménykereső űrlapja

lapnál, amelyet a ma már ritka 800x600-as méretű képernyőre terveztek (bár ezt nem tüntetik fel sehol). Nagyobb felbontásnál az oldal balra csúszik, és egy széles és nagyon üres zöld sáv tölti ki a képernyő fennmaradó részét, miközben az olvasnivaló egy kis oszlopban szorong, ráadásul Explorer alatt nem is nagyítható, apró betűkkel. Ettől az olvashatósági problémától és az idegesítően villogó reklámcsíktól eltekintve a felület kellemes összbenyomást nyújt; akadálymentesnek viszont nem nevezhető. És többnyelvűnek sem, mert bár van egy eldugott *English* felirat a kezdőlap alján, de az a fent már említett „elavult” küldetésnyilatkozat mellett csak annyit közöl, hogy *„We still have a few things that are unavailable in English”*, miközben a portál egyetlen része sincs angolra fordítva. Igaz, a magyar nyelvű írások és egyéb tartalmak a külföldiek számára amúgy is érdektelenek, de legalább az *Adattár* rész néhány feliratát és gombját lefordíthatták volna, hiszen az adatok között a nevek és a dátumok a magyarul nem tudóknak is érthetők és hasznosak lehetnek. (Még szebb lenne persze egy ilyen méretű és támogatottságú projektnél kétnyelvűre alakítani az adattárat is.)

Ami a keresőűrlapot illeti: kellemetlen, de feltehetően könnyen orvosolható kompatibilitási hiba, hogy Firefox és Opera böngészőkben az évszámok beírására szolgáló mezők csak két karakter szélesek, így nem látszik rendesen a begépelte négyjegyű évszám. Még könnyebben lehetne javítani a mezők félrevezető feliratait: az *Esemény*: és a *Fogalom*: mezők ugyanis nem az események vagy a fogalmak nevében keresnek (ami pedig nagyon hasznos lenne), hanem a szócikkek teljes szövegében, ezért elég zajos találati listákat kapunk, ha gyakoribb szavakkal próbálkozunk. A kereső működése amúgy is nehezen kitapasztalható, segítségül azonban csak egyetlen mondattal szolgál a rendszer: *Ha konkrét eseményt keres, elég csupán az időszak kezdete részt kitölteni.* (Még ez sem pontos sajnos, mert *konkrét esemény* helyett *konkrét dátumot* kellett volna írni.) Ezen kívül semmilyen sugó nincs, vagy legalább valami jó tanács arra a nem ritka esetre, amikor nem ad találatot a kereső. A projekt iránt érdeklődők sem találnak sajtóanyagokat, felhasználói statisztikákat, vagy továbbfejlesztési terveket, és az adattár méretéről és utolsó frissítéséről vagy gyarapodási üteméről sincs információ, mint ahogyan arról sem, hogy valójában mi is az adattár gyűjtőköre: mit érdemes, és mit nem érdemes itt keresni?

Kapcsolattartó e-mail cím csak a *Rólunk* menüpont mögött található, jobb lett volna ezt külön is feltüntetni az oldalak alján. Ezen kívül van „hírlevél” (nem derül ki, hogy milyen gyakoriságú és mit tartalmaz) és „üzenőfal”, ahol egy webes űrlapon át is írhatunk a fenntartóknak. Furcsa módon azonban ilyenkor is meg kell adnunk az e-mail címünket, ami ráadásul felismerhető formában meg is jelenik az oldal forrásában – a spamküldéshez e-mail címeket gyűjtögető szoftverek nagy öröme. A levélcím talán azért kötelező, mert a szerkesztők inkább arra válaszolnak, és nem az üzenőfalon át, pedig a rengeteg olvasói bejegyzés között sok olyan van, ami elég közérdekű ahhoz, hogy nyilvános választ érdemelne meg, de szerkesztői reagálásra csak kevés példát láttam.

Kereső funkciók, találatok

Az eseménytárhoz csak egyféle kereső van, és mint néhány próbálkozás után kiderül, az is csak teljes szövegű, vagyis egyszerre keres az esemény megnevezésében és leírásában, és mivel az utóbbi időnként elég részletes, ezért rengeteg hamis találatot ad (pl. *Kossuth* névére keresve az összes Kossuth-díjas személy életrajza is megjelenik). A keresési eredmény javítására is mindössze csak két opció áll rendelkezésre: az egyikkel időintervallum szerint szűkíthetjük a találatokat, a másikkal pedig beállíthatjuk, hogy magyar vagy egyetemes történelmi eseményeket szeretnénk megtalálni. Az „egyetemes” jelző félrevezető, mert olyan lokális hírek is vannak köztük, mint például egy magyar áldozatokkal is járó szállodatűz Thaiföldön, aminél még az is megkérdőjelezhető, hogy egyáltalán történelmi esemény-e? Az sem szerencsés, hogy alapesetben csak a magyar események van kipipálva, és ha valaki ezt nem veszi észre, akkor hiába próbál találatot elérni külföldi személyekre vagy honfoglalás előtti dátumokra keresve. A felhasználónak az a logikus és megszokott, hogy egy keresőűrlapon minden opció bekapcsolt állapotban van, vagyis alapesetben nincs semmilyen szűrés.

Jó tulajdonsága az űrlapnak, hogy nem törlődik, amikor visszalépünk rá, kivéve, ha az ÚJ KERESÉS gombot használjuk erre a célra, mert akkor minden visszaáll a kiinduló helyzetbe. Nem jó viszont, hogy ha egy dátumot nem tud értelmezni (pl. 2000. év, tetszőleges hónap, 30. nap, vagy tetszőleges év, február 29.), akkor vagy csak az évszámot veszi figyelembe, vagy minden adatrekordot visszaad találatként; úgyhogy ezt a dátumválasztást ügyesebben kellett volna megoldani:

kizárva a rendszer számára értelmetlen időpontokat vagy intervallumokat, vagy pedig felkészíteni a rendszert minden eshetőségre – természetesen ez utóbbi a jobb. Így ha például arra vagyunk kíváncsiak, hogy kik születtek szökőnapokon vagy karácsonykor, azt csak a jobb oldali sávban külön gombbal kérhető Mi történt a születésnapomon? funkcióval tudjuk kikeresni, mert az adattár saját űrlapja nem tudja az évszám nélküli dátumokat értelmezni.

A kereső viselkedése nagyon furcsa, a megszkotaktól egészen eltérően működik, de sűgő hiányában nem is nagyon deríthetők ki a valódi képességei. Ha csak egyetlen szót írunk be, akkor azt látjuk, hogy alapesetben mindkét oldalról csonkolva illeszti a keresőkérdést az adatokra a rendszer (vagyis pl. a kun kérdésre a kunokkal kapcsolatos események mellett megkapjuk sok más mellett a kungfu és a Bakunyn szavakat tartalmazó szócikkeket is, és mivel a kis- és nagybetűk közt sem tesz különbséget, ezért természetesen rengeteg olyat is, amiben Kun Béla szerepel). Ha több szóval próbálkozunk, akkor is ugyanezt látjuk: a program a szavakat egyetlen kifejezésnek tekinti, és mint összefüggő karaktersorozat keresi az adatbázisban, így csak akkor sikerül a Nincs ilyen keresési feltételeknek megfelelő találat üzenettől megszabadulnunk, ha véletlenül eltaláljuk a szavak helyes sorrendjét és írásmódját. Például hiába próbálkozunk a megszületett Széchenyi vagy a Széchenyi szület szavakkal, nem találjuk meg a „legnagyobb magyar” születési dátumát, merthogy az esemény Megszületett gróf Széchenyi István formában van az adatbázisban, s így bár a beírt betűcsoportok előfordulnak benne, de nem pontosan ebben a sorrendben. Hasonlóan pórul járunk, ha I. Lajosról próbálunk információkat szerezni: az I Lajos kérdésre – a pont kihagyása miatt – csak Tolnai Lajost, Tihanyi Lajost és egyéb, i-re végződő Lajosokat találunk; merthogy az I. Lajos a kérdés helyes írásmódja, de az automatikus csonkolás miatt ilyenkor is rengeteg nem releváns találatot kapunk például II. Lajosról vagy XVI. Lajosról. A kifejezésként való keresésről csak a % jel használatával tudjuk lebeszélni a rendszert (de erre az átlagember segítség hiányában sosem fog rájönni), ám a szavak előfordulási sorrendje sajnos ilyenkor is számít. A fenti példára visszatérve, ha %szület% Széchenyi formában írjuk be a keresőkérdésünket, akkor megkapjuk Széchenyi István születési dátumát, de a Széchenyi %szület% kérdésre továbbra sincs találat, mert nem találtuk el a szavak sorrendjét. A százalékjel segítségével deríthetjük ki az adattár egyes részeinek méretét is:

ha csak egy %-ot írunk be a keresőmezőkbe, valamennyi tétel megjelenik.

Adattár	
ÚJ KERESÉS	
Találatok száma: 37	
[1] 2	
800. 12. 25.	Hagy Károlyt császárrá koronázzák Nagy Károly frank uralkodót római tartózkodása során, III. Leó pápa császárrá koronázza. Károly, aki már 768-tól a rómaiak védelmezője (Patricius Romanorum) címet viselte, 774-től a longobárdok királya is, most már - antik hagyomány alapján - caesarnak és augustusnak nevezeti magát. Az ünnepélyes koronázási ceremóniára a Szent Péter-bazilikában került sor. A koronázási eseményen részt vevő rómaiak az új császárt teljes címével köszöntik: "Károly, a legkegyelmesebb, fenséges, istentől koronázott, nagy és békeszerző császár, aki a Római Birodalmat kormányozza, és aki isten kegyelméből a frankok és a longobárdok királya." A pápa térdre borulva hódol a császárnak. Károly császárságának jelzője "a római világbirodalom felújítása" volt. A császárság feladatait Károly így magyarázta: "A mi dolgunk az, hogy... Krisztus egyházát a pogányok támadásaitól és a hitetlenek pusztításaitól fegyverünkkel mindenütt megvédjük, belül viszont a katolikus hit tanításainak megismertetésével erősítsük." A bizánci Baszileiosz mellett Károly a második uralkodó volt, aki a császári címet viselte, bár a római császári méltóság elvileg oszthatatlan volt.
811. 07. 26.	Krum bolgár kán a Balkán hegységben megsemmisíti I. Illikphorosz bizánci császár seregét
811. 11. 26.	I. Nagy Károly császár Avariában fekvő birtokot adományoz az altachi bencés monostornak
817. 07. 00.	A Frank Birodalomnak meg kell őriznie egységét A frank Jámor Lajos császár kiadja az "Ordinato Imperii"-t, a birodalom berendezésének törvényét, amivel meg akarja őrizni a birodalom egységét, felfogása szerint ugyanis a császári méltóság oszthatatlan. Míg régebben a királyi uralmat az utódok között felosztották, Lajos legidősebb fiát, I. Lothárt társcsászárává tette, két másik fia pedig alcászár lett, akiknek a birodalom külpolitikájában nem volt beleszólásuk; belpolitikai kérdésekben is idősebb testvérük alá voltak rendelve. E törvénnyel az volt a császár célja, hogy mindig a császár legidősebb fia örökölje a római császári címet. Lajos ezzel - a papság befolyására - a birodalmi egység gondolat javára döntött, mivel az egyház egysége a birodalom egységét kívánta meg.
836. 06. 01.	Viking portyázók megsarcolják Londont
843. 08. 10.	Véglegesen felosztják a Frank Birodalmat A 840-ben elhunyt Jámor Lajos császár fiai a verduni szerződésben megegyeznek a Frank Birodalom nyugati, középső és keleti részekre való felosztásáról. I. Lothar - aki nem tudta érvényre juttatni a birodalmi egység gondolatát - megtartja a császári címet, Itália mellett megkapja a Rajna, Maas és Rhöne között elterülő részt, Német Lajos lesz a Keleti Frank Birodalom, Kopasz Károlyé pedig a Nyugati Frank Birodalom. I. Lothar, Német Lajos és a 838-ban elhunyt I. Pippin 833-ban fellázadtak apjuk ellen, és megfosztották trónjától, mert Jámor Lajos császár a második házasságából származó fiát, Kopasz Károlyt is be akarta vonni az örökösbe. Mivel az a veszély állt fenn, hogy így Lothar kezében túl nagy hatalom összpontosul, Lajos és Pippin 834-ben visszaadták a császári címet Jámor Lajosnak. Lothar királysága 855-ben bekövetkezett halálakor tovább osztódott három fia között.
862. 05. 29.	Jütlandi Rurick megalapítja az első orosz hercegi dinasztiát Novgorodban
870. 02. 28.	A keleti egyház elismeri Róma fennhatóságát A 869-től Konstantinápolyban ülésező zsinat egyezsége jut a nyugati egyházra kiható Phótiosz-féle szizma (egyházszakadás) tárgyában. A pápa elérte célját: a keleti egyház elismerte Róma fennhatóságát. Nem mellékesek azonban a véleménykülönbségek: Bizánc ragaszkodik ahhoz, hogy megszerezze egyházi fennhatóságát az újonnan megtérített Bulgária fölött. Phótiosz, aki 867-ben I. Miklós pápát a hit meghamisítása (a tisztítóüzlő való tanítás) miatt kiközösítette, most kizárja az egyházból. Az egyezés a megváltozott bizánci hatalmi viszonyok miatt vált lehetővé.
870. 08. 09.	A Frank Birodalom két részre szakad A meerseni szerződésben a lotaringiai II. Lothar halála után a Közép-Frank Birodalmat felosztották II. (Kopasz) Károly nyugati frank király (aki a nyugati részt birtokolta) és a keleti frank Német Lajos között. Ezzel véglegesen két részre szakadt a Frank Birodalom. 817-ben az "Ordinato Imperii" még a birodalom feloszthatatlanságát rögzítette, a császári címet pedig mindig a legidősebb fiú örökölte. Ezzel az egyezséggel szemben Jámor Lajos fiai 843-ban maguk között osztották fel a birodalmat. I. Lothar, mint császár, Lotaringiát és Itáliát kapta, Német Lajos a Keleti Frank Birodalmat. Ezzel nemcsak a birodalom egysége, hanem a császárnak fivére fölötti fennhatósága is megszűnt (843. VIII. 10.). A két birodalom szemmel láthatóan egymástól elkülönülten fejlődött, nyelvi politikai és kulturális téren egyaránt.
871. 01. 06.	Anglia királya Alfréd, győzelmet arat a dánok felett Ashdown-nál
895. 00. 00.	Honfoglalás
899. 09. 24.	A magyarok legyőzik Berengár király seregeit

2. ábra Egy találati lista részlete

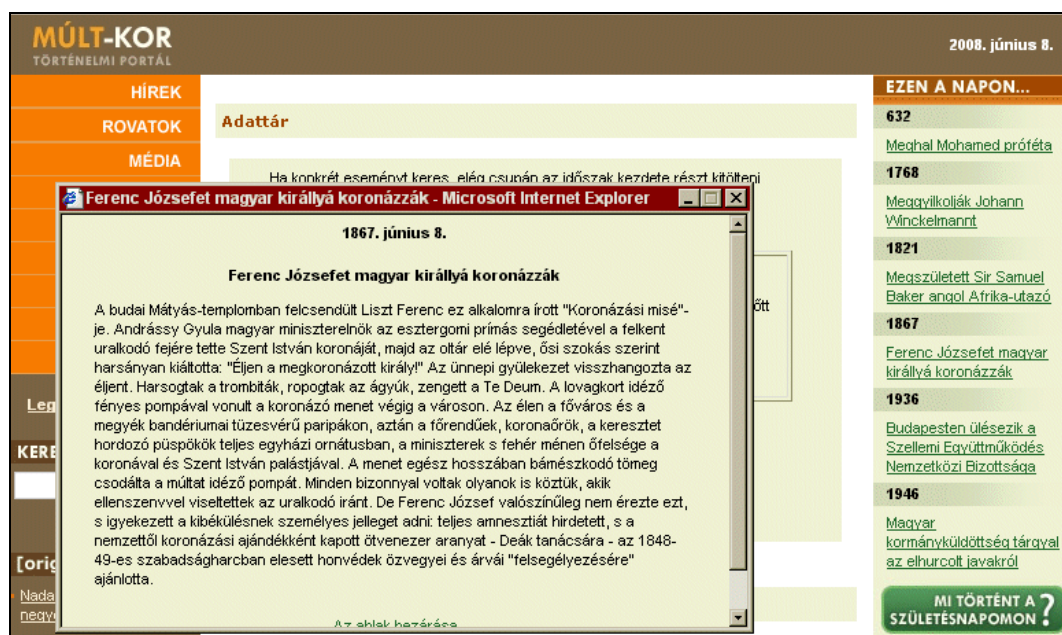
A találati lista elég gyorsan jön, pedig az esemény- és a fogalomtár esetében ilyenkor már a teljes szócikkek is megjelennek, a névtáraknál viszont először csak a nevek. Egy nagyobb listánál az előbbi megoldás nem szerencsés, mivel a szócikkek egy része elég hosszú – a középső hasáb meg elég keskeny –, ezért sokat kell görgetni és lapozni, nem lehet kényelmesen áttekinteni a találatokat (2. ábra). Egyszerre 20 találat jelenik meg (a fogalomtárnál csak 10), és ezen a számon nem is lehet változtatni. Hogy összesen hány találatunk van, az csak akkor íródik ki, ha több mint amennyi egy oldalon elfér – ez a következetlenség is zavaró egy kicsit. Ha az Ezen a napon... illetve a Mi történt a születésnapomon? funkciókat használjuk, akkor a találati lista bizonyos tételei előtt piros pontok vannak, ezek feltehetően a fontosabb eseményeket jelölik. Legalábbis csak ezek a piros pöttyös tételek jelennek meg automatikusan a jobb oldali hasábban, és a többi aznapi esemény csak akkor látszik, amikor az Ezen a napon... felíratra kattintunk. Ezt azért is érdemes megtennünk, mert a jobb szélén kiemelt események leírásai csak egy nem nagyítható, menüsor nélküli kisablakban nézhetők meg egyenként, ami nem túl kényelmes (3. ábra).

Kis szépséghiba, hogy azoknál az eseményeknél, amelyek nem köthetők konkrét naphoz, a dátum elég furcsán jelenik meg, például: 895. 00. 00. *Honfoglalás* (a 00-t nem kellene ilyenkor kiírni). Nagyobb baj viszont, hogy a *Múlt-kor* találati listái-

val nem sokat lehet kezdeni: nem rendezhető relevancia vagy eseménytípus szerint, nincsenek további szűrési opciók, nincs nyomtatási nézet és mentési lehetőség, és mivel a szócikkek a listában és nem külön oldalon jelennek meg, nem lehet rájuk máshonnan hivatkozni vagy könyvjelzőt tenni. Tipikusan az az eset, amikor a rendszerterv írója nem gondol rá, hogy a szolgáltatást majd használni is szeretnék különböző célokra.

Tartalom, minőség

A webkettes, közösségi tartalomfejlesztések korában is fontos, hogy szakmai szervezetek, valódi szakemberek is építsenek adattárakat, mert az előbbieknél mindig fenn áll a dilettantizmus veszélye. Igaz, hogy az utóbbiaknál pedig a hosszú távú elkötelezettség és az emberi erőforrás hiánya sokott zsákutcahoz vezetni. (Úgyhogy valószínűleg a kétféle megközelítés ötvözése lenne a legszerencsésebb.) A *Múlt-kor Adattára* esetében a portál látogatója joggal számíthat egy, ha nem is teljes, de nagyjából egyenletesen feltöltött információbázisra, miután elolvasta a szolgáltatás küldetésnyilatkozatát és látta a mögötte álló szerkesztőseget és támogatókat. Sajnos közelebbről megnézve az adatbázis tartalmát, az mindenféle szempontból nagyon egyenetlen. Találhatók benne jól megírt, akár lexikonszócikknek is beillő eseményleírások vagy életrajzok, ugyanakkor sokszor csak egy rövid félmondat van egy-egy dátum mögött, vagy éppen egy máshonnan bemásolt újságcikk, ami szintén kilóg az adattár saját leírásai közül.

3. ábra Az Ezen a napon... eseménylistánál megnyíló kisablak

Nemcsak terjedelmében nagyon eltérőek az eseménytár egyes tételei, de témájukban is: sok fontos politikai vagy történelmi eseményről semmilyen adat nincs, miközben részletes szócikkek készültek repülőgép-balesetekről vagy kevésbé ismert művészekről. Nagyon hiányzik egy „gyűjtőkori” lehatárolás, amelyben a szerkesztők leírják, hogy mi kerülhet bele az eseménytárba, illetve az adattár egyéb részeibe. Mivel a részadatbázisok amúgy is elég kicsik (jelenlegi méretüket lásd az Általános értékelés fejezetben), nagyon meg kellene válogatni, hogy a fejlesztésre fordítható, láthatóan szűkös kapacitást milyen szócikkek írására fordítják. A 2002-es évből például csak öt esemény található az „egyetemes történelem” kategóriában, ezek közül az egyik valójában magyar vonatkozású, kettő pedig egy holland sörgyáros és egy amerikai muzsikusz haláláról tudósít. (Hogy ehhez képest mennyi minden történt a világban 2002-ben, azt az en.wikipedia.org/wiki/2002 oldalon tudjuk megnézni.) Az egyenetlen és hézagos információkat az is jól mutatja, ha megnézzük az első és az utolsó két eseményt: az első kettő: *i. e. 2900. Aha-Ménész egyesíti Alsó- és Felső-Egyiptomot és i. e. 776. A görög időszámítás kezdete, az első ismert olimpiai játékok*, az utolsó kettő pedig: *2004. 05. 01. Magyarország az Európai Unió tagja lesz és 2004. 06. 13. Európai parlamenti választások*. A keresésnél az is gondot okoz, hogy az egyetemes hírek nincsenek mindig egyformán megfogalmazva, így még ha van is szócikk egy eseményről, azt sem könnyű megtalálni: Széchenyi esetében például a tipikus *Meghal Széchenyi István* helyett ez a hír címe: *Gróf Széchenyi István Döblingben öngyilkosságot követ el*. Az sem szerencsés megoldás, amikor egy tétel alatt több hírt közölnek, például: *1919. 01. 27. Meghal Ady Endre. Ugyanazonnap Budapesten megalakul a Kommunisták Magyarországi Pártja katonai pártszervezete*. Jó lett volna még az adatbázis kialakításakor egy, a jelenleginél legalább valamivel strukturáltabb adatszerkezetet és szigorúbb beviteli szabályokat definiálni – és természetesen utána ragaszkodni is ezekhez.

A leírás nélküli, csak egymondatos eseményeknél legalább egy-két belső vagy külső hivatkozást meg lehetne adni, ahol az érdeklődő utána tud nézni a háttér-információknak – lehetőleg magyarul. (De persze a rendesen megírt szócikkekénél is jól jönne ilyen ugrópontok, ha már egy eleve webre tervezett adattárról van szó.) Sajnos a szerkesztők nem nagyon éltek ezzel a lehetőséggel, a <http> betűcsoportra keresve mindössze 90 találat akad a 4528 magyar és 4311 külföldi esemény adatrekordja között. A külső URL címek jó része azonban

még ezek közül is elavult, láthatóan nem ellenőrizték őket az elmúlt néhány évben, mert például a *Puskás Hírmondó* vagy az *Internet Expo* magyar honlapja már régen megszűnt.

A helyesírás-ellenőrzőrel átnézve néhány szócikket, bőven lehet találni gépelési hibákat, például szó-kettőzéseket: *Tudományos Tudományos Akadémia, író író és színigazgató* vagy betűhiányokat és -cseréket: *Szekszádon, Közéiskoláját, nyodászinaknak, szibárai, napcilágot* stb. Elég érthetetlen, hogy egy nyilvánosságnak szánt szöveg gépelése közben miért nem kapcsolja be valaki a szövegszerkesztő ellenőrző funkcióját, amivel legalább az ilyen egyértelmű elírások azonnal észrevehetők.

Metaadatok, bibliográfiai információk

A *Múlt-kor történelmi portál* címen kívül nincs semmilyen metaadat a portál honlapjában és az *Adattár* saját oldalán sem, és az egyes szócikkek sem hordoznak semmiféle, géppel olvasható metaadatot, nem sok esélyt adva így a keresőrendszereknek, hogy megtalálhatók legyenek. És mivel nem nyithatók meg külön ablakban, azért hivatkozni sem lehet rájuk, mivel kideríthetetlen az URL címük.

A „szemmel látható” bibliográfiai adatok is hiányoznak: a máshonnan bemásolt újságcikkek kivételével az *Adattár* saját szócikkeinél nincs feltüntetve sem az írójuk neve, sem a készítési és utolsó módosítási dátumuk, sem a felhasznált források. Ez is jelzi, hogy a *Múlt-kor Adattára* – a benne levő értékes információk ellenére – messze van a professzionálisnak minősíthető tudásbázistól.

Jeles Napok

Honlap: <http://jelesnapok.oszk.hu>

E-mail: mail@neumann-haz.hu

Fenntartó: Neumann János Digitális Könyvtár és Multimédia Központ Kht.

Értékelés dátuma: 2008. június 8–9.

Értékelő: Ternai Zita

Általános értékelés

A *Jeles Napok* egy jól definiált, tematikus összeállítás, több műveltségi területen is használható multimédiás oktatási segédanyag. Témája felöleli és meg is haladja a hagyományos, könyv alakú kalendárium jellegzetességeit. Tartalmazza az év napjaihoz kapcsolódó eseményeket, egyházi, vilá-

gi és nemzeti ünnepeket, világnapokat, napfordulókat, zodiákus jegyeket, illetve a magyar szentek és boldogok, a magyar Nobel-díjasok, híres zeneszerzőink, festőink, a magyar irodalom és történelem nagyjainak évfordulóit. Minden ünnephez többféle leírás is kapcsolódik. A szerkesztők a teljességre törekednek: a *Magyar Szabadalmi Hivattal* kötött megállapodás következtében minden olyan ünnepet igyekeznek felvenni a listára, ami a legfontosabb szakkönyvekben, forrásmunkákban szerepel.

A szolgáltatás virtuális szöveggyűjteménnyel egészül ki. A leírásokhoz hozzárendelték a már digitalizált anyagok megfelelő szakaszait, illetve 5400-nál több link vezet a Neumann-ház klasszikus és kortárs szépirodalmi és szakirodalmi gyűjteményének különböző oldalaihoz, a MEK-hez, a WebKat.hu katalógushoz és egyéb internetes forrásokhoz. Képek (fotók, gyermekrajzok, művészi alkotások, diakockák), hanganyagok (mondókák, versek, népdalok), egyéb multimédiás elemek (interaktív játékok, animációk, videók) teszik még sokrétűbbé a tartalmat.

Fő célcsoport a fiatalok generációja, azon belül is főként a középiskolás korosztály, valamint a pedagógusok köre. Az adattár segíthet a különböző ünnepségek szervezésében, szabadidős programok létrehozásában, az egyes tananyagok részleteiből, alaposabb megismerésében. Más felhasználói csoportok számára is hasznos az általános műveltség bővítésében.

Az önálló honlap indulása a Neumann-házban kezdődött 2006-ban, majd 2007-ben az *Országos Széchényi Könyvtár Magyar Elektronikus Könyvtár Osztályának* (OSZK MEK) egyik elektronikus szolgáltatásává vált. A *Jeles Napok* nyitólapján képek jelzik, hogy két nagy elismerésben is részesült a portál. Az *eFestival* – online és multimédia – versenyen 2006-ban 3. helyezést ért el az eLearning kategóriában. 2007-ben pedig megkapta a *Gyerekkönyvtár Tartalom* minősítést (*bigyoo.hu*).

A tesztelés során talált komolyabb hiányosságok a következők:

1. Egy fontos részre, a keresésre nem fektettek elég hangsúlyt. Az általános kereséshez csak egy egymezőző keresőt helyeztek el. A találatokat nem lehet rendezni, menteni, nehézkes a lapozás és hiányzik a nyomtatási lehetőség is. Finomítani kellene, szükség lenne egy többmezőző, részletes keresőúrlapra is.

2. Az *Aktualitások* menüpontban a legfrissebb adatok 2007 augusztusával lezárultak. A 2007. esztendő kiemelt évfordulóit még össze vannak gyűjtve, az *Ismertetőkben* is találhatunk a fejlődésről számadatokat, de azt is csak 2007-ig. A 2008. év már sehol nem szerepel. Ellentmond e ténynek a honlap más részén elhelyezett szövegrész, mely szerint „az ünnepoldalak tartalma folyamatosan bővül”.
3. A *Jeles Napok* honlapját csak magyarul olvashatjuk. E témában ez az egyik legkomolyabb magyar portál, ezért szükség lenne az ismertető, és legalább az ünnepek naptár szerinti felsorolásának angol fordítására.

Összefoglalva: Régi öregjeink még ismerték az ünnepek miértjeit, a gyökereit, ezek visszatérő ritmusában éltek, különböző rítusokkal színesítették hétköznapjaikat. Ezt a köteteket megragadva kell a mai ifjúságnak fogódzót adni a múltjukhoz, tágitani szemléletmódjukat és fejleszteni a nemzeti identitástudatukat. A *Jeles Napok* fejlesztői mindezt magas színvonalon próbálják megvalósítani. A témában rendelkezésre álló, eltérő formájú anyagokat szakszerűen válogatva egy helyre integrálták. A különböző szemléltetések mind a vizuális, mind az auditív típusú érzékeket megmozgatják a felhasználókban – minél komplexebb hatást elérve. Az összeállításokat több témában lehetne még bővíteni, az egyes részeket (pl. zeneszerzők, képzőművészek) pedig ki lehetne egészíteni más hírességeinkkel.

Részletes értékelés

Felület, használhatóság, segítség

A weblap ismertetőjében olvashatunk a megfelelő használathoz szükséges technikai háttérrel. Az oldalakat 1024x768-as és 800x600-as képernyőfelbontásra optimalizálták. Nem jelölték meg, hogy melyik böngészőt ajánlják: mind Internet Explorerben, mind Mozilla Firefoxban egyformán jól működik a rendszer. A szövegek XML formátumban tárolódnak. Az animációk és videók lejátszásához a Macromedia Flash Player 7-es verziójának telepítése szükséges.

A honlap külső megjelenése rendkívül ízléses, illik a tartalom szelleméhez. A felépítése két részből áll, a címlapon szereplő *intro*-ból és a belépést követő nyitó oldalból. A bevezető animáció számomra nagyon figyelemfelhívó, egy középkori templombelsőbe vezet. A benne lévő rózsablak alakul át a 12 állatövi szimbólumot megformázó kővé. Mindeközben szerzeteseket idéző, korhű

zene csendül fel. A nyitó oldal is a múltba kalauzolja a látogatókat (4. ábra). Sudár Annamária főszerkesztő szavait idézve „a nyitó oldalra érkezve az Országos Széchényi Könyvtárban őrzött XIX. századi földgömb talapzatának ritkaságszámba menő magyar feliratú zodiákus rajzát láthatjuk, míg a hagyományos paraszti kultúrára való utalásként, végigkíséri a felhasználót a parasztházak gerendáira emlékeztető faerezet-motívum. A honlap grafikáját a Neumann-ház felkérésére a ColorPlus Kft. készítette el, a művészeti vezető Jankovics Marcell volt.” Az egérrel a földgömb talpazatára állva egy rövid ismertető jelenik meg az ábráról. Explorerben végig olvasható a szöveg, de Mozillában az első sor után ki van pontozva a szöveg, így nem látható a felirat fele.

Ha belépünk valamelyik menübe, a képernyő felosztása megváltozik. Ettől kezdve három részre osztott panelben jelennek meg az információk. Balról és jobbról a tartalomra vonatkozó, állandóan látható menük vannak elhelyezve, a középső részen pedig a menükhöz tartozó leírások olvashatók. A lap alján és tetején található, szintén folyamatosan látható menük a honlaphoz kapcsolódó általános tájékozódásra vonatkoznak, és a keresést/böngészést indíthatjuk még innen. Az Ismer-

tetőben olvashatunk az elérhető tartalmak köréről, a kereső működéséről, és statisztikai adatokat a gyűjteményről. Elégtelen, hogy a legfrissebb információk 2007. júniusi dátummal szerepelnek vagy egyáltalán nincs is feltüntetve dátumjelzés (pl. a hangzó anyagok, illusztrációk mennyiségének megjelölésénél). Nincs feltüntetve a látogatók száma sem; egy számláló kihelyezésére szükség lenne, hogy lássák a felhasználók, milyen népszerű a honlap. (Bánkeszi Katalin egy, a *Jeles Napok*-ról szóló ismertetőjében találtam az adatot, hogy 2006 decemberére – azaz fél év leforgása alatt – majd’ 30 000 látogatója volt az oldalnak!)

A projekt történetéről kevés információt kapunk. A jelen helyzetről az *Aktualitások* menüpont alatt lehet(ne) olvasni, de ott is rendkívül kevés konkrétumot osztanak meg velünk. A régi elérési útvonal a Neumann-ház főoldalán volt (/www.neumann-haz.hu). Itt a mai napig szerepel a Jeles Napok ikonja, de az oldal nem tölthető be. Az új cím megjelölése alapvető lenne. Közvetlenül is elérhető volt a *jelesnapok.neumann-haz.hu* URL címről. Ide szintén illő lenne elhelyezni egy utalást, amely szerint belső átalakulások következtében az OSZK-hoz került át a portál üzemeltetése.

4. ábra A Jeles Napok nyitó oldala

Az oldalakon elhelyezett ugrópontok zöld színnel vannak kiemelve. Mivel 5400-nál több hivatkozás található, nem állt módomban valamennyit végigtesztelni, de próbálkozásaim sikeresek voltak, minden link jó helyre mutatott. A navigáció megfelelő, több helyről is el lehet érni ugyanazt az aloldalt. A középső panelben – a szövegek olvasása közben – a lefelé haladás nehézkes, mert csak a jobb oldalon elhelyezett fura megjelenésű görgetővel mozoghatunk. Ez kényelmetlen és lassítja az előrejutást.

A fenntartó szervezet teljes neve [Neumann János Digitális Könyvtár és Multimédia Központ Kht. (Digitális Könyvtár Igazgatóság)] az *Impresszumban* van feltüntetve: címmel, levelezési címmel, telefon- és fax-számmal, és egy általános e-mail címmel. Alatta a munkatársakat sorolták fel, sajnos külön elérhetőségek nélkül. Ugyanitt kapott helyet a *Jeles Napok* honlap sajtóbemutatójáról szóló leírás. Ezt inkább az aktualitásokhoz, hírekhez sorolnám. A szerzői jogokról a *Copyright* menüben tájékozódhatunk.

Kereső funkciók, találatok

Az információk megtalálására kereső és böngésző funkciók állnak a felhasználók rendelkezésére. A Keresés egymezős, nem lenyitható listás, és sajnos nincs összetett keresési opció. Címre, szerzőre, közreműködő nevére, illetve dokumentumtípusokból képzett kulcsszavakra lehet keresőkérdést megfogalmazni. A leírás szerint alapértelmezésként egész szavakra keres a rendszer, de a teszteléskor nem csak ezt tapasztaltam. Például a *kő* szóra keresve a találatok között szerepelt a *kötetből* és a *közelebb* szó is. Tehát automatikusan is csönkol a rendszer? A technikai információk szerint csönkolni a szavak közepén és végén a * jel használatával lehet. A *kő** keresőkérdésre sokkal több találat érkezett, de az előzőekben említettek itt is szerepeltek a listában. A hosszú és a rövid ékezeteket nem különbözteti meg a keresőprogram. Az ékezetes és ékezet nélküli szavak között különbséget tesz, például a *ko* betűket beírva nem adott találatot a *kő*-re. Boole logikai operátorokat, szükség esetén zárójelezést is alkalmazhatunk. Ha több szóból álló keresőkérdésünk közé nem teszünk műveleti jelet, az automatikusan a szavak együttes előfordulását (azaz a logikai AND kapcsolatot) jelenti. Ha több szóból álló kifejezés pontos előfordulását keressük, a szavakat idézőjelek közé kell tenni. Mivel kalendáriumról van szó, előfordul, hogy dátumra szeretnénk keresni. A honlap nem nyújt semmilyen segítséget arra vonatkozóan, hogy milyen sablon szerint kell beírni a dátum for-

mátumát. Próbálgattam több módon is, de sajnos csak a szövegben pontosan előforduló alakot hozza találatnak, egyébként a „Találatszám: 0”.

A keresés eredményének megjelenítési sebessége megfelelően gyors. A találatok egysoros lista formájában jelennek meg. A kereső-kifejezés fel van tüntetve, alatta a találatszám. Bibliográfiai adatok szerinti listát kapunk a következő adatokkal: szerző, cím, dokumentumtípus, ünnep. Először nehezen értelmeztem, milyen elvek alapján vannak rendezve a találatok. Mivel első helyen szerepel a szerző mező, feltételeztem a szerző neve szerinti ábécé sorrendet. De az logikátlanul volt összeállítva. Alaposabban megnézve láttam, hogy cím szerinti betűrendbe rendezi a listát a program. A tájékoztatóban ezt az információt fel kellene tüntetni, de sokkal inkább lehetőséget kellene adni, hogy a felhasználó válassza ki, mi alapján szeretné a rendezést, mert jelenleg ezt módosítani nem tudtam. Oldalanként mindössze 10 tételt tartalmaz a lista. Mivel szinte mindig görgetni kell lefelé – a már említett nehézkes módon –, hogy a 10. tételt is látni lehessen, praktikus lenne több tétel megjelenítése egy oldalon. Amint lejjebb görgetjük a listát, eltűnik a szerző, cím, stb. felirat. Célszerű volna egy állandóan látható fejléccet létrehozni a rendezés elvének. Lapozni csakis akkor tudunk – kizárólag az előző vagy a következő oldalra –, ha a találatok alján vagyunk, ami azért nem szerencsés, mert például amikor a *kő** keresőkérdésre adott találatokat ellenőrizzük, hogy benne vannak-e a *kő*-nél adott találatokban is, a 71 oldalból a 21.-en találjuk meg – mindezt egyenként lapozva nagyon türelmesnek kell lenni. És ekkor még szerencsénk volt, mert a keresett cím eleje *Az*-zal kezdődött, tehát viszonylag az elején volt (5. ábra).

A találati listát nem lehet elmenteni, nem ajánl fel nyomtatási lehetőséget sem. Nincs mód a kereső-kifejezések mentésére sem. Ha a honlapon belül mást kezdünk el nézni, törlődnek a legutóbb beírt adatok. Szerencsés megoldás lenne, ha a kereső új ablakban nyílna meg, vagy legalább a találatok jelennének meg új ablakban, hogy később is tudjunk velük dolgozni. Az egyes találatokat választva a megfelelő oldalra, azon belül a megfelelő helyre ugrik a rendszer.

A keresés mellett böngészési funkciót is beépítettek, ami sokkal kidolgozottabb, mint a kereső. Egyes témákat, dokumentumtípusokat (*ünnepek*, *szöveg*, *hanganyag*, *kép*, *animáció*, *videó*) különböző szempontok szerint külön listában is lekér-

5. ábra A találatok megjelenítése a keresőben

dezhetünk. Áttekintésnek kiváló, hogy külön listában láthatjuk például az összes ünnepet dátum, név vagy ünnepcsoportok szerint. (Sajnos a böngészésnek ezen a részén a találatok megjelenítésére sokat kell várni.) Ez utóbbin belül alcsoportok is szerepelnek, például egy alcsoportban megtekinthetjük a Nobel-díjasainkat. A listákhoz tartozó egyes tételeket innen is elérhetjük. Két szépséghibája van az összeállításoknak. Az egyik, hogy a listákban az A és Az névelőkkel kezdődő kifejezésekről nem tiltották le a névelőket, és a betűrendbe így sorolták be az egyes tételeket. (Pl.: *A zene ünnepe, Abdon-Szennen ókeresztény vértanúk, [...], Avilai Szent Teréz, Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc évfordulója, Azary Ákos születésnapja.*) A másik hiányosság, hogy a neveket nem egységesítették a címeírás szabályai szerint. (Pl. *M. Zemplén Mária* ebben a formában szerepel a listában, nem pedig *Zemplén Mária, M.*) Egy utaló létrehozásával a felhasználó így is könnyen megtalálhatná őket. Látom, hogy próbálkoztak utalókkal, de a listában az összes az U betűnél szerepel. (Pl.: az *Urunk színeváltozása* után következik *Utaló – Antiochiai Szent Ignác, Utaló – Antiochiai Szent Margit* stb.)

A böngészőhöz hasonló funkciót tölt be a jobb oldali menüsor is, annyi eltéréssel, hogy itt csak az egyes ünnepeket lehet kategóriákra (*nemzeti ün-*

nepek, egyházi ünnepek, jeles napok, kiemelt magyar napok, világnapok, nemzetközi napok, események, mozgó ünnepek) bontva megtekinteni. A bal oldali menüsor pedig a hónapok szerinti ünnepbontást szolgálja. A böngésző funkciók használata és a többretű menüfelosztás garantálja, hogy mindenki megtalálja a neki legjobb navigációt.

Tartalom, minőség

A honlap szolgáltatásait ingyenesen, regisztráció nélkül lehet igénybe venni. A szolgáltatott elektronikus dokumentumok jogvédelem alatt állnak. „Magáncélokra és oktatási vagy tudományos kutatási tevékenységre szabadon felhasználhatók (letölthetők, másolhatók, nyomtathatók). Üzleti célú felhasználása csak a jogosulttal történt előzetes megállapodás alapján lehetséges.” Nyomtatási nézetet és nyomtatást nem ajánl fel a rendszer.

A honlap 672 ún. ünnepoldallal indult, 2007 júniusára ezt 1409-re bővítették, számuk július végére 1575 lett. Sajnos nem látni ennél frissebb adatokat, a keresőből sem tudtam kinyerni erre vonatkozó pontos információkat. A keresőbe beírtam az *ünnep* szót mint dokumentumtípust, ami 1549 találatot eredményezett, ám ez csak részeredménynek tekinthető, mert más dokumentumtípusokat is tartalmaz a rendszer, és azt sem lehet tudni, hogy egy tétel több típus alá is be van-e osztva?

A honlapon kb. 300 hangzó anyag és 1700 illusztráció van elhelyezve, de nem lehet kideríteni, hogy ezek mikori adatok. Meg kell említeni, hogy sok művész ingyenesen vagy csak jelképes összegért ajánlotta fel a honlap részére alkotásait, több verset pedig az oldal kedvéért zenésítettek meg.

Az ünnepoldalak struktúrája jól felépített, nagyon színvonalas (6. ábra). Helyesírási problémákkal nem találkozottam. A tételek általában egy ismertető jellegű, bevezető résszel, szakirodalmi részletekkel, azaz ünnepleírással kezdődnek. A témához kapcsolódó irodalmi idézetek is helyet kapnak az összeállításban. Nagyszerű megoldásnak tartom, hogy a címeknél elhelyezett hiperhivatkozások segítségével a teljes szöveget is el tudjuk olvasni. Képzőművészeti alkotások is színesítik a leírásokat, és ahol csak lehet, további ugrópontok mutatnak más szolgáltatóknál elhelyezett internetes tartalomra a kapcsolódó témában. (A Karácsony ünnepkörnél például *Rippl-Rónai József*: Karácsony című festményét tekinthetjük meg a *Képzőművészet Magyarországon* c. portálon.) Kiváló ötletnek tartom, hogy egyes jeles napok dalai szöveggel és kottával együtt szerepelnek. Sőt, a karácsonynál maradvány, békebeli eledelek, hagyományos, népi fogások receptjei is olvashatók, de a reformkonyha hívei sem maradnak csemege nélkül.

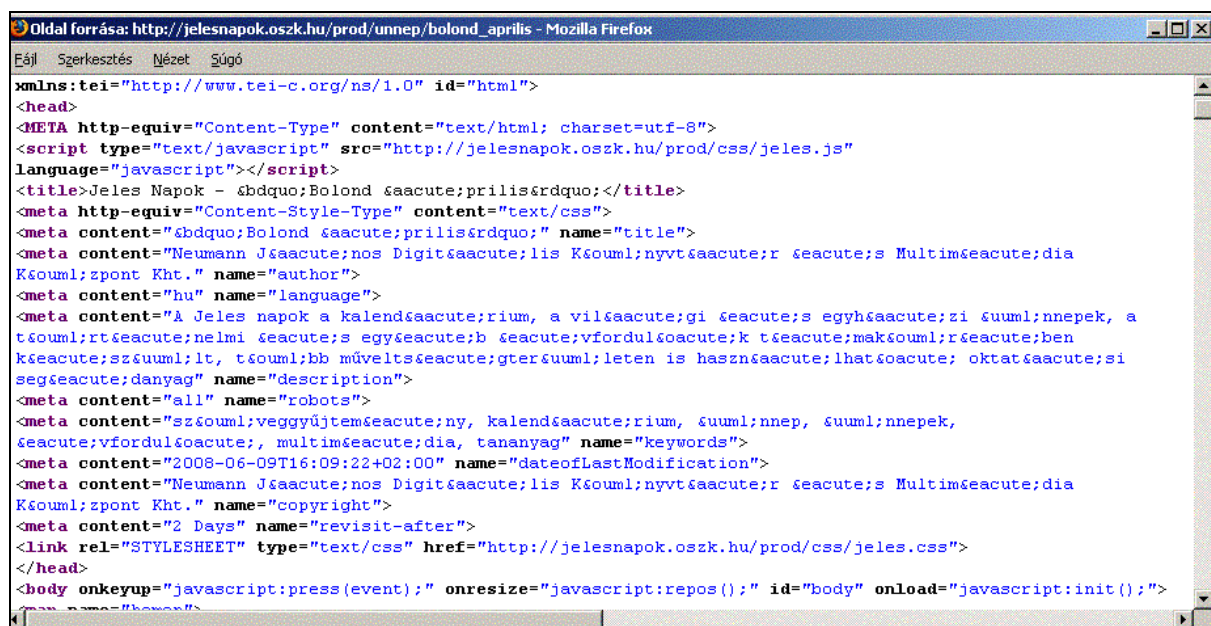
Ebből is látszik, hogy teljességre, minden igény kiszolgálására törekednek.

A *Felhasznált irodalom* menüpont alatt a felsorolások és a rövid bibliográfiai leírások mellett szintén el lehet érni a teljes feldolgozott digitalizált állományt, ami azért kiváló megoldás, mert ezáltal a téma klasszikusai mind egy helyről hozzáférhetők – irodalomkutatáshoz is lehetőséget nyújtva.

A *Jeles Napokhoz* kapcsolódó multimédiás oktatási segédanyag jelzõt erősíti, hogy az olvasás, tanulás segítésére különböző játékokat is készítettek a felhasználóknak, egyaránt gondoltak a kisebb-nagyobb korosztályokra. A kisebbek multimédiás *memória-játékkal* fejleszthetik tudásukat, ahol egy-egy ünnephez meg kell találni a hozzá kapcsolódó szimbólumot. Ezen kívül *puzzle-t* is rakhatnak össze az egyes ünnepekhez kapcsolódó fotók, illusztrációk darabkáiból. A nagyobbaknak *kereszt-rejtvényt* ajánlanak az egyes hónapokhoz kapcsolódóan, vagy játszhatnak *kvízt*, ahol havonta 100-100, ünnepekhez kapcsolódó kérdés szerepel – hozzárendelt idézetekkel. Ezek helyes megválaszolásához szükség lehet az idézet forrásául használt irodalmi, szakirodalmi szövegek újbóli elolvasására, ami segíthet rögzíteni az információkat.

6. ábra Az egyes ünnepoldalak felépítése

7. ábra A Jeles Napok oldal metaadatai

Metaadatok, bibliográfiai információk

A honlap fejlécében a *Jeles Napok* kifejezés olvasható. Az oldal forrása rendelkezik metaadatokkal, de a Dublin Core ajánlása alapján még több adatot kellene elhelyezni. A nyitólapon csak a helytelen ékezetekkel megjelenő `<meta content="Jeles Napok multimédia oktatási segédanyag">` olvasható. A többi résznél már egy részletes leírás is látható (7. ábra). Sajnos az ékezetek itt is helytelenül jelennek meg, szinte értelmezhetetlenné téve az olvasást. Alapértelmezésben Unicode kódolású, de a többi karakterkódolást kipróbálva sem vált szabállyá a szöveg.

A portál nem kompatibilis a *Nemzeti Digitális Adattárral (NDA)*, így sajnos onnan sem kereshetők vissza a metaadatok.

A felhasznált irodalom bibliográfiai leírásánál az egyes tételekhez a szerző, cím, megjelenés helye, kiadó, és a megjelenés éve adatok vannak feltüntetve, illetve ha elérhető a teljes elektronikus dokumentum, akkor az elérés helye (pl. Neumann-ház) is meg van jelölve.

Az ünnepoldalaknál a szerző és a cím mint bibliográfiai adatok vannak feltüntetve. Ha csak kapcsolódó témaként van megjelölve egy rész, akkor hivatkozás mutat a szolgáltatóhoz elhelyezett internetes tartalomra, de a szolgáltató neve és a

dokumentum típusa minden esetben szerepel a leírásban (pl.: *Újváry Lajos: Kora ősz / Tolna Art Galéria (festmény)*).

ezenanapon.hu

Honlap: <http://ezenanapon.hu>

E-mail: info@ezenanapon.hu,

szerk@ezenanapon.hu

Fenntartó: BIBE Alapítvány

Értékelés dátuma: 2008. június 11.

Értékelő: Kőrös Kata

Általános értékelés

Az *ezenanapon.hu* oldal magazinok népszerű rovatait idéző szolgáltatás. Kalendáriumszerűen teszi visszakereshetővé több kategóriába sorolva az év bármely napjához köthető eseményeket, évfordulókat, jubileumokat. A magyar weboldalak közül számos követője van: hivatkoznak rá, honlapjukba építik az oldalra mutató ugrópontot (még több helyen hivatkozás nélkül a tartalom egy az egyben beépítésre került blogokba, hivatalos oldalakba, nem egyszer állandó *Ma történt* típusú rovatként).

A tesztelés során néhány nagyobb hiányosságot tapasztaltam:

1. Az oldal, népszerűsége ellenére, szinte semmit nem közöl a projektről, sem az adatok forrásáról, pedig a szolgáltatás jellegéből fakadóan a hitelesség fontos lenne.
2. Egy ilyen, sokféle érdeklődőt vonzó szolgáltatást akadálymentes felületen keresztül kellene elérhetővé tenni.
3. A tartalom megérdemelné a kétnyelvűséget és a részletes tájékoztatást, ami a keresőket is használhatóbbá tehetné.

A tesztelés alapján úgy tűnik, a kategóriákba sorolás szabályai nem egységesek. Indokolatlan valamely születési dátumnak az *érdekesség* kategóriába kerülnie (vagy csupán oda); nem definiálható, hogy a fejlesztők mit tekintenek történelmi dátumnak, és általában a tartalmat elég jól tükröző elnevezések ellenére az egyes kategóriákba sorolt elemek halmaza pontosan nem körülhatárolható.

Úgy vélem, a szolgáltatás népszerűségét tovább lehetne növelni egy interaktív felület kifejlesztésé-

vel. Ha az oldal látogatói maguk is feltölthetnének rekordokat, nemcsak a tartalom bővítését lehetne – természetesen moderált keretek között – megoldani, de közösségi jellegű aloldalak létrehozásával, saját évfordulók kereshetővé tételével biztosan aktív felhasználói körre tehetne szert az adattár.

További együttműködésre látok lehetőséget néprajzi és történelmi témájú adattárakkal, a kalendárium ilyen témájú adatainak, leírásainak bővítéséhez.

Részletes értékelés

Felület, használhatóság, segítség

A nyitóoldalon az éppen aktuális naphoz kötődő eseményeket találjuk. A dátum alatt közvetlenül a Nap és a Hold járására vonatkozó adatokat, lentebb az aznapi névnapokat felsorolva, és tételenként az adott naphoz kapcsolódó évfordulókat, történelmi eseményeket olvashatjuk, tetszőleges, vagy legalábbis nem megállapítható szempont szerinti sorrendben (8. ábra).

The screenshot shows the homepage of the website ezenanapon.hu for June 12th. The page has a light orange and white color scheme. At the top, there's a navigation bar with the site logo and a link to 'Levél a szerkesztőségnek'. Below the navigation bar, there's a calendar grid showing the months of the year. The current date, June 12th, is highlighted. To the right of the calendar, there's a section for the current date, 'Június 12.', which includes sunrise and sunset times for the sun and moon. Below this, there's a section for the day's events, starting with 'Ma Villő, János, Leó napja van.' and a link to 'Névnapok eredete>>>'. The main content area lists historical events for the date, starting with '1886 (122 éve történt)' and '1924 (84 éve történt)'. Each event is followed by a brief description and a link to 'Részletes leírás'. On the left side of the page, there's a sidebar with a search bar and several category buttons: 'Született', 'Meghalt', 'Történelem', 'Érdekes', 'Film', 'Nő', and 'Még több'.

8. ábra A szolgáltatás kezdőlapja

Az oldal külalakja egyszerű, kevés grafikai elemet tartalmaz. A nyitólapról minden lényeges funkció elérhető, viszont a navigáció nem egyértelmű. A menüsor szerepe csak sok próbálkozás után válik világossá. Az egyes aloldalokról a kezdőlapra visszajutni csak a fejlécben található kis képre kattintva lehetséges, az oldal címfelirata mögött hiába keresünk ugrópontot.

A szolgáltatásról semmilyen tájékoztatást nem találunk, nem írnak sem a fenntartókról, sem a fejlesztés további irányairól. A látogatók támogatását a *BIBE Alapítvány* számlájára kérik a fejlesztők, így arra kell gondolnunk, ez az alapítvány lehet a fenntartó, de hozzá tartozó weboldalt, semmilyen más információt nem sikerült találnom.

Az *Impresszum* alatt csak a szerkesztő, programozó és a dizájnér nevét találjuk. Utóbbinak az oldalak jobb felső sarkában mindig látszó címére kattintva küldhetünk e-mailt. Meglepő azonban, hogy a felső menüsorban és a lap alján található *Levél a szerkesztőségnek* felirathoz két különböző cím tartozik. Ezek egyike a *Médiaajánlat* alatt is szerepel, ahonnan a hirdetési és az együttműködési lehetőségekről kérhetünk tájékoztatást.

A kereséshez nincs súgó, az egyes funkciókat így csak a kísérletező kedvű látogatók tudják kihasználni. A kereséskor ugyan kaphatunk hibaüzenetet, de ez sem szolgál elég információval, így az adattárban nehéz tájékozódni.

Kereső funkciók, találatok

Az oldalhoz háromféle kereső tartozik. Az első egy naptár segítségével az év bármely napjára vonatkozó események megtalálását teszi lehetővé; a második a rekordok szöveges részében keres, továbbá rendelkezésünkre áll egy részletes kereső is.

A menüsor feletti naptár segítségével a nyitólaphoz hasonló elrendezésben kiválaszthatjuk egy-egy hónap nevére és a számra kattintva, hogy mely napra eső évfordulókra vagyunk kíváncsiak. A Nap és a Hold járására vonatkozó adatok ilyenkor nem jelennek meg (még akkor sem, ha részletes kereséssel megadtuk a pontos dátumot).

A kapott oldalon az adott naphoz tartozó névnapok alatt egy, a nevek eredetét röviden meghatározó oldalra tudunk továbblépni. Legtöbbször egy-két mondatos szöveget olvashatunk az utónevek eredetéről és jelentéséről.

Kicsit lassítja a böngészést, hogy ha a hónapot kiválasztjuk, a rendszer máris az alapként kapott adott napra ugrik a másik hónapban, és betölti például június 11-én a május 11-i nap adatait, és csak ezután választhatunk másik napot. Érdekes, hogy az ekkor találatként kapott rekordok nem csoportosítva jelennek meg, és nem is sorrendben, ami több oldalas listák esetében megnehezíti a tájékozódást.

Mivel sem a találati listában, sem a részletes leírásnál nem látjuk feltüntetve az egyes kategóriákat mint kulcsszavakat, érthetetlen, hogy a menüsorban az egyes kategórianevekre kattintva az adott nap esetében miért nem történik semmi. Még furcsább, hogy más kereséssel ugyanezekre a keresőkérdésekre kapunk találatot. Mintha a menüsor nem ugyanazon kategórianevek alapján válogatna, mint a részletes kereső.

Tehát elméletileg van csak lehetőség az adott nap kiválasztása után kategóriák között válogatnunk. A közvetlenül elérhető *született, meghalt, történelem, érdekes, film, nő* osztályokon túl a *Még több* menüpont alatt a részletes kereséshez juthatunk újra, ahol elméletben valóban további beosztás szerint tájékozódhatunk. *Alkotás, irodalom, ünnep, zene, sport, technika* – többek között ezek a témakörök kereshetők innen. Sajnos, a besorolás szabályai esetlegesek, így nem sok haszna van ezeknek a kategóriáknak.

Az állandó keretből elérhető szabad szavas kereső az adatrekordok szöveges részeiben keres. Számokra és nevekre itt bátran rákereshetünk, ha az a szövegben valóban előfordul. A keresőkifejezést a rendszer automatikusan csonkoltnak tekinti az elején és a végén, de több szó beírása esetén csak a végén csonkol, és pontos kifejezésre keres. A szabadszavas mezőkben a rövid és hosszú magánhangzókban a rendszer nem tesz különbséget, ami a szövegek minőségét tekintve nagy előny.

A részletes kereső felülete lényegében egy szűkítési lehetőségekkel ellátott egyszerű kereső (9. ábra). A szabadszavas mező mellett itt listából választhatjuk ki a hónapot, napot, és a kategóriát, továbbá megadhatunk évszámot. Ez utóbbit csak a pontos szám ismeretében érdemes kitöltenünk, időintervallum feltüntetésére nincs lehetőség.

A részletes kereső felületén elérhető egy névnap-kereső, ahol a már említett adatokat találhatjuk egy-egy névről, itt azonban azt is feltüntetik, mely napokon van az évben az adott névnap. Szeren-

ezenamapon.hu [Levél a szerkesztőségnek](#)

Jan. Febr. Márc. Ápr. Máj. Jún. Júl. Aug. Szept. Okt. Nov. Dec.
 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30.

Keresett szöveg **Keresés!**

[Részletes keresés](#)

Keresett adatok:
 Év:
 Hónap:
 Nap:
 Kategória:
 Keresett szó: **Keresés!**

Névnapkeresés:
 Keresés!

[A lap tetejére](#)

Született
Meghalt
Történelem
Érdekes
Film
Nő
Még több

9. ábra A részletes keresés űrlapja

ezenamapon.hu [Levél a szerkesztőségnek](#)

Keresés találatai:

elnök **Keresés!**

[Részletes keresés](#)

Született
Meghalt
Történelem
Érdekes
Film
Nő
Még több

1732. Február 22. (276 éve történt)
 ● Megszületett George Washington, az Amerikai Egyesült Államok első elnöke.
[Részletes leírás](#)

1743. Április 13. (265 éve történt)
 ● Megszületett Thomas Jefferson az USA harmadik elnöke (1801-1809.), a Függetlenségi Nyilatkozat társszerzője, a Virginia Egyetem megalapítója.
[Részletes leírás](#)

1744. November 10. (264 éve történt)
 ● Megszületett Abigail Adams, egykori First Lady, aki John Adams, a második amerikai elnök felesége, és John Quincy Adams, a hatodik elnök édesanyja volt.
[Részletes leírás](#)

1751. Március 16. (257 éve történt)
 ● Port Conway-ben megszületett James Madison, aki az Amerikai Egyesült Államok negyedik elnöke volt 1809-től 1817-ig.
[Részletes leírás](#)

10. ábra Részlet a találati listából

csésebb lenne, ha lehetne navigálni ezek között a napok között. Logikai vagy helyzeti operátorok használatára a kereséskor nincs mód, és nem tudunk helyettesítő karaktereket sem alkalmazni.

Ha valamilyen kategóriára szűkítve nem kapunk találatot, megjelenik az ajánlat, amely szerint a részletes keresőben a kategória összes elemének kilistázására van lehetőség, aminek csak pontosabb beosztások esetén lenne értelme. Ha mégis megpróbáljuk, és egy több ezres lista sokadik oldalára szeretnénk ugrani, a rendszer vagy *Hibás kérés!* vagy pedig *Hiba a naptárban!* üzenettel jelzi, hogy ez lehetetlen.

A keresési történet nem menthető, a keresőkérde-
sek más keresőbe nem importálhatók.

A találati listában csak a naptár segítségével törté-
nő keresés eredményeként nincs sorrend. Minden
más esetben az évszámok növekvő sorrendjében

jelennek meg a találatok (10. ábra). Más rendezési szempont érvényesítésére nincs lehetőség. A lis-
tában tíz találatonként lapozhatunk. A dátumok
mellett zárójelben az szerepel, hogy az esemény
hány éve történt, és az évforduló egymondatos
összefoglalóját is olvashatjuk. Ha többre vagyunk
kíváncsiak, a *Részletes leírás* alatt esetleg olvas-
hatunk még további információkat.

Az adatlapokon található információk nagyon eltérő mélységig írják le az egyes eseményeket. Az általában néhány mondatos szövegekhez van, ahol további kapcsolódó oldalak elérhetőségét is megkapjuk, máshol szinte lexikonszócikk-szerű kiegészítést olvashatunk (11. ábra). De az nem látszik a rövid találati listánál, hogy a részletes leírásban több információ van-e, mint a bevezető sorokban, vagy – mint sok esetben – csak egy üres oldalt találunk a rövid listában is olvasható egy mondat alatt.

The screenshot shows the website ezenanapon.hu. At the top, there's a navigation bar with a logo and a link "Levél a szerkesztőségnek". Below the navigation bar is a calendar for the year 2009, with the month of February highlighted. The main content area displays the event "1732 Február 22. (276 éve történt) Megszületett George Washington, az Amerikai Egyesült Államok első elnöke." The text describes George Washington's life, his role as the first president of the United States, and his death in 1799. On the left side, there's a search bar and a list of categories: Született, Meghalt, Történelem, Érdekes, Film, Nő, and Még több. At the bottom, there's a footer with a request to support the website and its culture.

1732 Február 22. (276 éve történt)
Megszületett George Washington, az Amerikai Egyesült Államok első elnöke.

Az Egyesült Államok első elnökét leginkább politikusként és katonaként tartják számon, pedig ő volt korának egyik leggazdagabb embere is. Vagyona elsősorban kiterjedt földbirtokaiból származott. Ezeket részben örökölte, részben vette, vagy a kongresszustól kapta a hazért tett szolgálataiért. Pénze másik részét Martha Curtisnek köszönhetette, aki Amerika leggazdagabb özvegye volt, mikor 1759-ben az eredetileg földmérő Washington feleségül vette. Rengeteg tulajdona és már-már mániákusan vezetett pénzügyi kimutatásai ellenére állítólag gyakran küzdött készpénz-gondokkal. Mikor 1789-ben elnök beiktatására utazott, a vonatjegyre is kölcsönt kellett kérnie valakitől. Az első amerikai elnök 1799-ben, 67 éves korában halt meg. Saját gyermeke nem volt, felesége gyermekei pedig még elnökké választását sem érték meg, így George Washington minden vagyonát Marthára és a rabszolgákra hagyta. A végrendeletében kikötötte, hogy ha Martha is meghal, birtokának összes rabszolgáját fel kell szabadítani.

Nyomtatható verzió
Küldje el ezt az eseményt e-mailben!
Vissza az eseményekhez
A lap tetejére

Kérjük lehetőségéhez mértén támogassa az ezenanapon.hu szolgáltatást és a kultúrát!

11. ábra Egy esemény részletes adatlapja

Az egyes rekordoknak van nyomtatható verziója, vagy elküldhetjük őket e-mailben is. A külön adatlapról egy gombnyomással visszajuthatunk az eseményekhez. Több rekord összeválogatására, a találati lista mentésére vagy nyomtatására viszont nincs lehetőség.

Tartalom, minőség

Arról, hogy az oldalt továbbra is fejlesztik, csak a lap alján megjelenő bankszámlaszámból és a támogatást kérő sorokból következtethetünk.

Az oldal látogatottságára nem találunk adatokat, nincsenek keresési statisztikák, az adatbázisban lévő rekordok számáról csak a találatokat hónapoként kilistázva és összeadogatva kapunk képet. Ennek alapján az adatbázisban most 7938 rekordot találunk.

Az adatbázis gyűjtőkörére a kategóriák utalhatnak, de az említett okokból ezek nem elég informatívak. Hogy mi kerül az adattárba, és milyen részletességig, arról nem szól semmilyen irányelv.

A tesztelés alapján úgy tűnik, hogy a tartalom legnagyobb részét a hírességek életéhez kapcsolható események teszik ki. De találunk magyar és egyetemes történelmi évfordulókat, politikai eseményeket, fontos vallási ünnepeket, valamint egy-egy jeles naphoz, gyakran névnaphoz kötődő népszokások is szerepelnek az adatbázisban.

Ront az összképen, hogy a szöveges tartalom tele van alapvető helyesírási hibákkal. A betűk kódolása nem egységes, ami a hibaüzeneteknél szembe-tűnő, de néhol a szöveges részekben is találunk többféleképpen kódolt ékezetes betűket. Ez külön-

nösen azért jelent komoly gondot, mert a keresőben nem lehet ékezetek nélkül keresni.

Metaadatok, bibliográfiai információk

Az oldal forráskódja semmilyen metaadatot nem tartalmaz, és a rekordokhoz sem tartoznak ilyenek. Az információk valódiságáért a fejlesztők nem vállalják a felelősséget, bár megkövetelik, hogy felhasználásukkor tüntessék fel az adatok forrását. Ennek ellenére ők semmilyen adatforrásra nem hivatkoznak. A rekordok kis részénél feltüntetett, gyakran már nem is működő URL-ek sem tekinthetők annak.

Beérkezett: 2008. X. 14-én.

Drótos László

az Országos Széchényi Könyvtár
Magyar Elektronikus Könyvtár
Osztályán főkönyvtáros.
A Magyar Elektronikus Könyvtárért
Egyesület elnökségi tagja.
E-mail: mekdl@iif.hu

Kőrös Kata

az ELTE BTK ötödéves Informatikus
könyvtáros szakos hallgatója.
E-mail: koroskata@gmail.com

Ternai Zita

könyvtári informatikus.
E-mail: zita-6@freemail.hu

Készülőben a nemzetközi internetcenzúra

A kulturális ügyekért felelős brit miniszter a *Daily Telegraph*-nak adott interjúbán beszélt a besorolási rendszer kidolgozásáról, amelyben reményeik szerint Barack Obama és az új elnök adminisztrációja is tevékenyen részt vesz majd. Ennek eredményeként megszűnhet az angol nyelvű weblapok nemzetközi osztályozó rendszere, amely számos országban elterjedhet.

A miniszter emlékeztetett arra, hogy a világhálót eredetileg kidolgozó szakemberek annak idején egy olyan szférát akartak létrehozni, amelyet nem befolyásolhatnak az egyes kormányok. Ezt a megközelítést vizsgálják most meg újból, annak érdekében, hogy a nagyközönség számára nemkívánatos, túlzottan erőszakos és helytelen tartalmakat központi módon korlátozzák. A rendszer minden bizonnyal a mozifilmek besorolását venné alapul, vagyis a tartalom és a látványvilág alapján osztályozná az egyes oldalakat, amelyek bizonyos körülmények között meg sem jelenhetnének a világhálón.

Az egyes internetszolgáltatókat köteleznék az előírások betartására, a tartalmak eltávolítására felszólított portálok (így pl. a YouTube és a Facebook) egy megszabott időn belül lennének kötelesek lépni az ügyben. A miniszter szerint szó sincs a szabad véleménynyilvánítás korlátozásáról, mindössze azt szeretnék elérni, hogy a bizonyos korcsoportok és társadalmi rétegek számára nem megfelelő tartalmak ne, vagy csak bizonyos korlátozások mellett legyenek elérhetők az interneten.

A kezdeményezést nyilván nem hagyják majd szó nélkül a polgárjogi szervezetek sem, amelyek általában közvetlen támadásként értékelik az ilyen és hasonló próbálkozásokat.

/Sg.hu Hírlevél 2008.december 2./

(Sz. P.)